

A Borsodi Bányász című hetilap

MÁRKUS ZSUZSANNA

A technikai fejlődés következtében egyre inkább felerősödik az igény a digitális adatbázisok létrehozására, illetve a dokumentumok digitális archiválására. Ennek figyelembe vételével kezdtem hozzá a *Borsodi Bányász*¹ című üzemi hetilap évfolyamainak átnézéséhez és az arra érdemes cikkek elektronikus rögzítéséhez. A munkának még csak az elején tartok, de már eddig is közel 1000 írást sikerült ily módon archiválni, főként az 1985., 1986. és 1987. évi lapszámokból. E rövid közleménnyel két célt szeretnék elérni: egyrészt felhívni a figyelmet a már feledésbe merülő újságra, másrészt felhívni a figyelmet az üzemi sajtó értékeinek feltárására és közkinccsé tételére.

A szocializmus évtizedeiben minden nagyvállalatnak volt üzemi lapja, amelyek heti vagy havi rendszerességgel jelentek meg. Ezek az újságok belső terjesztésűek voltak, ingyenesen terjesztették a dolgozók között, színvonaluk pedig erősen váltakozott. Elsősorban a vállalat belső életével foglalkoztak, de sok kulturális és helyismereti írást is közöltek illetékességi területükről, illetve dolgozóik lakóhelyeiről. S mivel kiadjuk többnyire az üzemi pártbizottság volt, nem kerülhették el a helyi és az országos pártélet híreinek közlését sem.

Az egyik leghosszabb életű és legszínvonalasabb vállalati újság a *Borsodi Bányász* című hetilap volt, amely a miskolci székhelyű bányavállalat központi orgánuma volt. (Emellett a nagyobb bányavüzemek is rendelkeztek hosszabb-rövidebb életű, többnyire stenci-

¹ FÜLÖP Attila: *A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája 1842-1963*. Miskolc, 1964. 23-24. old. (Könyvtári Füzetek 1.)

lezett üzemi lapokkal.) Ez a lap – az ország más hajdani bányavidékeinek hasonló sajtótermékeivel együtt – kiemelten fontos a bányászattörténet kutatói számára. Kisebbségi megszakításokkal 1952-től 1990-ig szolgálta több tízezres olvasóközönségét. Sok családot esetében ez volt az egyetlen újság, amihez hozzájutottak. Általában kedden jelent meg, és amikor kézbe vették a bányászok, azonnal forgatni kezdték, keresve, hogy van-e üzemükről vagy valamilyen kiemelkedő dolgozójukról szóló tudósítás az aktuális számban. Sokan gyűjtötték a lapot, több évfolyam is felhalmozódott egyes családoknál, mikor azonban már sok helyet foglalt, sajnos kidobták, vagy odaadták a papírgyűjtő gyerekeknek. Ez az oka annak, hogy teljes sorozat alig maradt meg belőle, talán még az *Országos Széchényi Könyvtárban* sincs meg minden példánya. Az *Edelényi Városi Könyvtár* az 1963-1990 közötti időszakból csaknem teljes *Borsodi Bányász* lapállománnyal rendelkezik. A másik probléma, hogy különösen az 1950-es években, nagyon rossz minőségű újságpapírra nyomtatták, amely töredezik, pusztul, tehát a megsemmisülés veszélye is fennáll. Ezért lenne fontos a minél teljesebb digitalizálása.

1. kép. A *Borsodi Bányász* fejléce az 1980-as évek végén.

A következőkben lássunk néhány sajtótörténeti adatot a lapról. Az induláskor az impresszumban az olvasható, hogy a *Borsodi Szénbányászati Tröszt* dolgozóinak lapja. 1952. március 7-én jelent meg az első száma, de 1952. július 30. – 1955. január 5-ig, illetve 1956. október 24-től 1958. április 16-ig szünetelt – feltehető-

en előbb gazdasági, utóbb pedig politikai okok miatt.² 1958. április 16-tól 1990-ig heti rendszerességgel megjelent. 1990-ben havilap lett, ez év szeptemberben jött ki az utolsó száma. Kiadója kezdetben a tröszt, majd a *Borsod Megyei Lapkiadó Vállalat* volt, formailag az újságírók az utóbbi alkalmazásában álltak, de valójában a bányász párt- és szakszervezeti bizottság irányította munkájukat, a fizetésüket is onnan kapták. A szerkesztőség irodái is a *Borsodi Szénbányák* székházában voltak.

A felelős szerkesztők: *Makalicza József* 1952. július 30-ig, *Dragos Gyula* 1958. április 16-tól. A leghosszabb ideig *Török Alfréd* állt a lap élén: 1959. június 3-tól több mint két évtizeden keresztül. Őt *Karosi Imre* követte, aki az 1990-ben történt megszűnésig látta el a felelős szerkesztői tisztet. 1955. január 15-től *Holdi János*, 1956. január 18-tól *Makalicza József* szerkesztőként irányították az újságot.

A *Borsodi Bányász* első szünetelése alatt *Termelj Ma Többet Mint Tegnap* címen indítottak egy új bányászlapot, ezzel a *Loy-mozgalom* erőteljesebb támogatását akarták kifejezni. *Loy Árpád* (1906–1987) *Kossuth-díjas* vágár, az *Alberttelepi Szénbánya* dolgozója, sztahanovista. Nevéhez fűződik a *Termelj ma többet, mint tegnap!* mozgalom elindítása. 1952-ben megkapta a *Kossuth-díj* ezüst fokozatát, az indoklás szerint „a széntermelési eredmények állandó fokozásával kapcsolatos mozgalom elindításáért, a mozgalom kiszélesítésében szerzett érdemeiért, valamint termelési eredményeiért.”

A *Termelj Ma Többet Mint Tegnap* 1955-ben megszűnt, ezután indították újra a *Borsodi Bányászt*.

A sajtó az a forrástípus, amit más dokumentumokban nem lehetünk fel, így jelentőségét sem szabad alábecsülnünk. Az újságíró mindig saját kortársait szólítja meg, így egy-egy sajtótermékben azok az információk jelennek meg, amelyekre a kortársak érdeklődése irányul. Az újságírók, szerkesztők minden esetben célba vesznek egy bizonyos réteget, a mi esetünkben a bányásztelepülések lakóit, a bányauzemek dolgozóit és családtagjaikat. A lap mun-

² FÜLÖP A., i. m.

katársai jótollú újságírók voltak: *Monos Márta, Berencsy Sándor, Fónagy István, Kolaj László, Oravec János, Paulovits Ágoston*, hogy csak néhányat említsünk. Később többen megyei lapoknál vagy budapesti újságoknál szereztek hírnevet maguknak.

Az információgazdagságot növeli az ábra- és képanyag, ami a *Borsodi Bányászban* kimondottan gazdagnak és színvonalasnak mondható, bár a nyomdatechnika nem minden esetben adta a legjobb minőséget. Például kitűnő karikatúrákat közöltek az 1980-as években, melyek alkotója, *Mező László* a mai napig pedagógus egy falusi iskolában. A fotósok közül említést érdemel *Laczó József, Kozma István*, vagy a fiatalon elhunyt *Kozák Péter* neve.

A lap a borsodi bányászélet megbízható és hű krónikása volt. Nem csak az üzemi eseményekről, a termelési eredményekről, a munkaversenyéről, a technikai fejlesztésekről tudósított, hanem a bányásztelepülések gazdag kulturális, társadalmi és sportéletét is figyelemmel kísérte. Riportokat közölt vállalati és üzemi vezetőkkel, brigádvezetőkkel és egyszerű bányászokkal is. Nagy teret biztosítottak munkavédelmi és egészségügyi kérdéseknek. Egy-egy települést bemutató helytörténeti-honismereti írások is gyakran szerepeltek. A szépirodalmat olykor versek és elbeszélések képviselték. Helyi híreket, programajánlót, könyvismertetést, humor-rovatot és még sok más érdekességet találhattak benne az olvasók. Természetesen nem maradhattak el a kötelező politikai propagandaanyagok, a társadalmi munka és a kommunista műszakok eredményeinek dicsőítését sem mellőzhették, de az évek múlásával ezekből egyre kevesebb maradt.

A kulturális rovatból rekonstruálható az egykori szénbányász települések változatos művelődési élete: rendszeresen közölte a kultúrotthonok, könyvtárak programjait. A könyvajánló színvonalas ismertetéseivel folyamatosan tájékoztatta az olvasókat a legfrissebb könyvekről. A bányavidék kulturális életében vezető szerepet játszó személyiségekkel készült interjúkat is olvashatunk.

A *Borsodi Bányász* sportrovata különös jelentőséggel bír sporttörténeti szempontból, hiszen rendszeresen közölte a hajdan sok sikert arató bányász sportegyesületek eredményeit, a csapatok összeállításait, tudósított az egyes szakosztályok életének főbb eseményeiről, új létesítmények átadásáról stb. Ezek az adatok máshol

már nem fellelhetők. A versenysportok mellett bőven foglalkozott a tömegsporttal is.

A fenti vázlatos ismertetés munkám kezdeti eredményeit, tapasztalatait foglalja össze. Remélem, hogy a feldolgozás előrehaladásával egyre gazdagabb kép bontakozik majd ki a borsodi bányászok hajdani hetilapjáról, ezen keresztül pedig a már lassan feledésbe merülő bányászletről. Valaha talán arra is lehetőség nyílik, hogy a legérdekesebb cikkek adathordozóra kerüljenek, és ilyen formában váljanak az utókor számára hozzáférhetővé.

Sokrétű feladatok Lyukón

Amikor a Miskolci Bányauzem épületére függesztett teljesítménytáblát vizsgálom, szinte minden alkalommal a „+” jelet látom mind a vágathajtás, mind a szénttermelés eredményei előtt. Így van ez akkor is, amikor nagyobb frontszerelesek frontátállítások vannak az üzemben. (Ezek bizony nem is kis számban vannak jelen az idén az akna életében.)

Hogy lehetséges ez? Ezzel a kérdéssel kerestem fel az üzem aknavezető főmérnökét, *Gaszner Lászlót*.

— A frontszereleket, frontátállításokat úgy terveztük, hogy a folyamatos termelés időarányos tervét ne veszélyeztessük. Egy időben mindig három frontfejlesztésműtét terveztük, s ezek mellett kell végrehajtani az átállításokat. Az idén még

három ilyen lesz nálunk, októberben, novemberben és decemberben.

Éves szinten a tervteljesítéssel jól állunk, szeretnénk, hogy a többlettermelésünk az átállítások mellett se csökkenjen. Jelenleg napi több mint 1000 tonna tüzei szénrel járunk hozzá a lakosság ellátásához. Vágathajtásban többlettermelésünk ugyan minimális, de szeretnénk, ha ez év végére plusz 570 folyómétert tenne ki. Ez rendkívül fontos a jövőnk szempontjából. Ennek érdekében előreláthatólag szabadnapok feloldozására is szükség lesz. Új a vágathajtási tevékenységünkben a — korábban már használt, de be nem vált — F8 2-es elővajógép újbóli beszerelése, melyet a különböző módosítások után, újra használhatnák dolgozónk. A hónap végén várhatóan

egy KGST-delegáció is megtekinti ezt az eddig egyedülálló berendezést.

— Mi a helyzet a sokat emlegetett új légaknával? — A légakna dolgozó Aknamélyítő Vállalat teljesítménye elismerésre méltó, mely biztató jel arra nézve, hogy a légakna a tervezett időre le fog mélyülni. Lyukó akna oldaláról a bányabeli előkészületekkel is jól állunk, a szükséges gépalapok elkészültek, a löttbetonozás pedig folyamatban van, itt még 6 méter vágathajtási feladatunk van, ami a jelenleg kihajtott vágatot és a légaknát köti majd össze. Örömmel tudatom a légakna környékén lakókkal, hogy az Aknamélyítő Vállalat levonulása után a zaj megszűnik itt, mivel a ventilátorokat a föld alá építjük majd be.

—k j

2. kép. Egy cikk 1987-ből.

